

pœnam pristinae naturae restitutum est. Hinc ærumnæ, morbi et ipsa mors; unde Apostolus: *Per peccatum mors*¹.

2. Effectus ex parte animæ quatuor enumerat Angelicus: quorum primus respicit rationem, secundus voluntatem, tertius irascibilem, quartus concupiscentiam. *Quatuor sunt potentia animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet ratio, in qua est prudentia; voluntas, in qua est justitia; irascibilis, in qua est fortitudo; concupiscibilis, in qua est temperantia.* — *In quantum ergo ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus ignorantia. In quantum vero voluntas destituitur ordine ad bonum, est vulnus malitia. In quantum irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis. In quantum vero concupiscentia destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus concupiscentia*². Quæ vulnera per actuale peccatum fiunt pejora.

Diximus in præsentī vita. Quod autem spectat ad vitam futuram, de fide certum est, originale peccatum etiam solum a regno cœli perpetuo excludere, juxta illud Joannis, III: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei (E).*

CAPUT SECUNDUM

DE PECCATO PERSONALI

709. Q. 1. *Quomodo dividitur peccatum personale?*

R. Peccatum personale dividitur in actuale et habituale. Per actuale intelligimus peccatum in actu existens, id est ipsammet actionem peccaminosam: est contra Lutherum, qui dicebat peccatum actuale nihil aliud esse quam *malum illud, quod in nobis producitur a peccato originali*³. Per peccatum vero habituale intelligimus ipsam maculam animæ inhærentem ex actuali peccato, eamque deturpantem, donec pœnitentia abstergetur⁴. Hic est potissimum de peccato actuali.

¹ Rom. v. — ² 1, 2, q. 85, a. 5.

³ *De Captivit. Babyl.*, c. x. — ⁴ V. Bonacina, *De Peccatis*.

*An (quæres) ad omne peccatum personæ actuale requiratur actualis in agente libertas; an vero præter peccatum liberum admittendum sit etiam peccatum actuale necessarium? — Si de fide est, ad merendum vel demerendum in præsentī naturæ lapsæ statu non sufficere libertatem a coactione, sed requiri libertatem a necessitate, clarissime hæc sequuntur: 1. ad omne peccatum personæ actuale constituendum necessario requiri actualem in agente libertatem; 2. ad hæreticas Jansenistarum Scholas prorsus esse amandandam illam peccati necessarii doctrinam. Sane nullus spiritualiter moritur (inquit Angelicus) nisi propria voluntate peccando*¹. *Ad culpam personæ requiritur voluntas personæ, ut patet in culpa actuali quæ per actum personæ committitur*². *Peccatum consistit in actu liberi arbitrii*³: *incipit genus morum ubi primum dominium voluntatis invenitur*⁴. Quare merito Alexander VIII diris devovit illam Jansenistarum propositionem: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali et libertate Adami peccantis*.

Accedit ratio theologica: communi Catholicorum sensui repugnat illud ipsum *peccati necessarii* vocabulum; quippe quod rationi ipsi naturali adversetur. Quid enim est peccatum actuale liberum, nisi illud quod provenit a voluntate hominis non coacta ab ulla necessitate neque intrinseca, neque extrinseca antecedente? Quid vero erit peccatum necessarium? certe erit illud e contrario, quod provenit a voluntate hominis coacta ab aliqua necessitate intrinseca vel extrinseca? atqui nullum penes Catholicos datur peccatum hujusmodi. *Quis enim peccat (cum D. Augustino rogamus) in eo, quod nullo modo caveri potest*⁵? Quare a Sede Apostolica jure damnatæ fuere duæ illæ Michaelis Baii propositiones: 1. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit*; 2. *ad rationem et definitionem peccati non pertinet voluntarium*.

710. Q. 2. *Quomodo dividitur peccatum actuale?*

R. Peccatum actuale multiplex dividitur, prout multiplici sub respectu consideratur. A nobis consideratur: 1. ratione causæ occasionalis, quæ est vel *externa* vel *interna*, prout nempe ipsi hominis naturæ inhæret vel non⁶; 2. ratione

¹ 1, 2, q. 75, n. 5. — ² In 2, dist. xxx, q. 2, a. 2.

³ 1, 2, q. 1, a. 1. — ⁴ In 2, dist. xxx, q. 2, a. 2.

⁵ *De Lib. Arbit.*, l. III, c. xviii. — V. Audisio, *Introduzione agli studi ecclesiastici*, l. III, cap. viii.

⁶ Ubi *causæ* nomine non intelligitur causa efficiens peccati, quæ alia

differentis speciei, et dicitur a Scholasticis *differentia peccatorum specifica*; 3. ratione differentis gravitatis, et venit peccatum mortale et veniale; 4. ratione multiplicationis actuum, quibus unum idemque peccatum etiam in eadem specie et gravitate potest iterum iterumque committi, et sic multiplicari: et hæc in Scholis appellatur *differentia peccatorum numerica*; 5. ratione modi, quo peccatum patrat, et venit peccatum tum *commissionis* et *omissionis*; tum *internum* et *externum*, nempe *cordis, oris* et *operis*. Hinc versus:

*Causam, cum specie pondus, numerumque, modumque
Qualibet in culpa discutienda scias.*

Art. I. — De peccato actuali ratione causæ occasionalis.

711. Q. 1. *Quotuplex causa peccati externa occasionalis?*

R. Causa externa occasionalis peccati duplex est: *Diabolus* et *mundus*.

1. Diabolus; certum est enim ipsum homines *variis artibus captare pro cujusque natura et moribus*¹: et quantum potest eos contra legem Dei concitare, uti Evæ et Jobi historia probat. Quare S. Petrus sic admonet: *Sobrii estote et vigilate; quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide*².

2. Mundus, quem pariter esse externam peccati causam probat quotidiana experientia; ipse enim nos ad peccatum inducit impiis dictis, exemplis pravis et sensuum illecebris: adeo verum est, *quod mundus totus in maligno positus est*³.

Nonne (dices) ipse Deus est externa peccati causa? — Deus nedum causa peccati esse possit, imo illud summopere detestatur: *Non Deus volens iniquitatem tu es*, ait R. Psaltes⁴. Et Jacobus: *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est*⁵. Quare merito Tridentinum habet contra Novatores, qui efficientem peccati causam in Deo impie collocabant: *Siquis dixerit*

non est nisi nostra voluntas; sed quidquid aliquo modo ad peccatum trahit: ideo dicitur *causa occasionalis*.

¹ Lactantius, *De vero cultu*, l. VI, c. iv.

² Ep. I, c. v. — *V. Bible de Vence*, vol. III, dissert. sur les démons.

³ Ep. I, Joann., c. v. — ⁴ Ps. II. — ⁵ Cap. I.

*non esse in potestate hominis vias suas malas facere; sed mala opera ita ut bona Deum operari non permissive solum, sed etiam proprie et per se, ita ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema sit*¹. Sane peccatum consistit in ordinis perversione; non ergo esse potest ab eo, qui ordo est et universa ordinavit² (F).

712. Q. 2. *Quotuplex causa peccati interna occasionalis?*

R. Triplex distinguitur causa peccati interna occasionalis: *ignorantia, concupiscentia* et *malitia*. Prima est ex parte intellectus. Secunda ex parte appetitus. Tertia ex parte voluntatis. — Ex iis autem oriuntur peccata ignorantiae, infirmitatis atque malitiæ.

713. Q. 3. *An ignorantia et mala ex ignorantia sint peccata?*

R. Certum est: — 1. quod ignorantia vincibilis eorum, quæ quis scire potest et debet, peccatum est in se ipsa; quia est voluntaria negligentia scientiæ legis. Hinc David aiebat: *Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne memineris, Domine*³. Quod quidem peccatum multiplicatur pro numero viciium, quibus ignorantia potest depelli et non vult depelli. — Species autem et gravitas peccati ignorantiae sumitur ex speciali bonitate et gravitate præcepti ignorati; nam cognitio obligationum quæ ad cujuscumque statum vel officium pertinent, cadit sub eodem præcepto, ex quo ipsæ obligationes sunt implendæ; ideo enim præceptum est, ut sciatur, ut possint adimpleri. Hinc medicus, qui medicinæ ignarus officium suum exercet, peccat contra justitiam; quia ex justitia tenetur artis salutaris scientiam habere, si velit illam exercere.

2. Hæc *vincibilis ignorantia* non solum est peccatum in se ipsa, sed etiam est causa peccati; multa sane faciunt peccatores obcæcati, quæ, depulsa ignorantia, non facerent. Unde Apostolus de Judæis aiebat: *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*⁴; atqui Judæi Christum occi-

¹ Sess. VI, c. VI. Hodierni protestantes hanc impietatem non amplius tuentur.

² S. Thomas, q. 5, *De Malo*, a. 1.

³ Ps. XXIV. — ⁴ I Cor. II.

dendo peccaverunt, ergo per ignorantiam peccaverunt : seu quod idem est, ignorantia in illis fuit causa peccati. Et Christus ipse in cruce hujus peccati veniam illis adprecabatur sic orans Patrem : *Pater, dimitte illis, nesciunt enim quid faciunt*; ergo peccabant in eo quod nescientes faciebant; secus nulla venia opus erat.

Diximus *vincibilis*; nam ignorantia invincibilis non est peccaminosa neque in se neque in suis consecrariis; etenim moralitatis fundamentum est voluntarietas, quæ non reperitur in ignorantia invincibili: *Non enim tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras*, ait Augustinus, *sed quod negligis quærere quod ignoras*.

Quatuor autem modis ignorantia fieri potest nobis voluntaria.

1. Per negligentiam : *Cum aliquis*, inquit Angelicus, *propter laborem vel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a peccato retraheretur, talis negligentia facit ignorantiam ipsam esse voluntarium et peccatum, dummodo sit eorum, quæ quis scire tenetur et potest*¹. Ubi animadvertendum, ignorantiam culpabilem non esse ejus, qui involuntarie non advertit, sed ejus qui negligit, sive ejus qui actu a voluntate quodammodo imperato animum applicare recusat ad ea addiscenda, quæ scire tenetur circa præceptum quod urget. Negligentia enim, quæ ignorantiam parit ex eodem D. Thoma, nihil est aliud, *quam non applicare animum ad sciendum id quod quis debet scire*², uti sunt ea, quæ sunt proprii status et officii.

2. Per passionem : quando nempe quis vult deliberate eandem sequi prævidens saltem confuse et in genere effectus prævios, qui inde solent oriri, licet in particulari minime eosdem agnoscat : qui enim vult causam, dicendus est velle etiam effectus omnes necessario cum ea conjunctos, etsi particulatim eos non videat. Sic qui vult offensorem occidere, vult etiam (saltem confuse et in genere) mala, quæ ab occisione proveniunt, v. g. filiorum ejus et domus ruinam.

¹ Q. 5, *De Malo*, a. 7. Plura de ignorantia, n. 22 et 175.

² 1, 2, q. 76, a. 3.

3. Per habitum pravum : quando nempe quis pravum habitum emendare non curat efficaciter. Tunc actus mali, qui ex malo habitu illo proveniunt, sunt prorsus voluntarii vel in causa, id est prava illa consuetudine, quæ voluntarie contrahitur (uti est de homine blasphemis vel perjuriis assueto); vel potius quia, ut sentimus cum Antoiné, hujusmodi peccatores male habituati, quamvis habeant cognitionem non ita expeditam, semper tamen habent cognitionem aliquam actualem suorum criminum, sufficientem nempe ad reddendos actus deliberatos et mortales¹.

4. Per inconsiderationem : est quando quis ita præcipitanter agit, ut advertenter negligat considerationem illam, quam res agenda meretur. Nam homini, qui jam advertit in actione sua esse quidpiam magis considerandum, et tamen vult agere præcipitanter, merito imputantur errores omnes, qui inde oriuntur. Exemplum sit in Confessario, qui ut frequentiam attrahat pœnitentium, perfunctorie munera sua implet quasi dimidiatas audiendo Confessiones, et incompleto judicio, citissime omnes absolvit : huic sane imputantur gravissimi errores, qui ex mala illa Sacramenti administratione profluunt.

714. Q. 4. Quid de peccatis infirmitatis?

R. Peccata, quæ ex concupiscentia proveniunt, dicuntur *peccata ex infirmitate*, quasi totidem animi ægritudines. Verum concupiscentia in se spectata, quatenus ad objectum sensibile et illicitum nos inclinât, quin concurrat voluntas, peccatum non est : est de fide contra Lutherum et Calvinum, aliosque paucos hæreticos². Nullum sane peccatum ubi nulla libertas; atqui nulla libertas in hujusmodi concupiscentiæ

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 4; *Homo Apost.*, tract. III, n. 28. Cum isti parvipendunt peccatum, non fit in eorum animis illa sensibilis impressio, quæ fit in alio habente conscientiam minus depravatam : hinc evenit, quod in eorum memoria non remanet vestigium actualis illius cognitionis, quam satis antea habuerunt de peccato, aut vestigium est adeo leve, ut interrogati de facili respondeant, quod non adverterint; sed cautus Confessarius non debet illis fidem præstare : plerumque enim sufficienter advertunt.

² Imo concupiscentia ad licita etiam impellit. — V. *Catechismus Romanus*, p. III, c. x, § 6.

motibus, quibus non assentimur. Quare D. Augustinus : *Frustra dictum est post concupiscentias tuas non eas, si jam quisque reus est, quod tumultuantes et ad mala trahere nitentes sentit eas*¹. Hinc damnata est hæc Baii propositio : *Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto non concupisces; unde homo eas sentiens et non consentiens, transgreditur præceptum, non concupisces; quamvis transgressio in peccatum non imputetur. Unde patet improprie peccata vocari quæ ex concupiscentia proveniunt.*

Non tamen negandum concupiscentiam frequentissimam esse peccati causam. Hinc Daniel : *Concupiscentia subvertit cor*². Et Jacobus : *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum*³. In quæ verba Augustinus : *Concupiscentia non parit nisi conceperit, non concipit nisi illexerit, hoc est ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis assensum*⁴ : ergo in ipsam dimicandum fortiter, ne concipiat ac pariat peccatum.

715 Q. 5. Quid de peccatis malitiæ?

R. Peccata, quæ quis nec ignorantia deceptus nec concupiscentia incitatus, sed ex plena libertate committit, dicuntur malitiæ. Quæ definiri solet *deliberata quædam voluntatis adhæsiō peccato, qua fit ut illud eligat et velit ex solo et pravo in ipsum peccatum affectu*. Peccata autem provenientia ex ignorantia affectata vel ex passione libere excitata æquiparantur peccatis malitiæ; cum prima earum radix sit sola prava voluntas, quæ vel ignorantiam vel passionem procurat. Tale est peccatum illorum, qui *lætantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis*⁵ : vel quasi de industria recesserunt ab eo (Deo), et omnes vias ejus intelligere noluerunt⁶. — Idem est de peccatis commissis ex prava consuetudine, quam quis emendare non studet; nam *manifestum est, inquit S. Thomas, quod quicumque peccat ex habitu, peccat ex certa malitia*⁷; quia peccat ex majori inclinatione voluntatis.

¹ L. V, *Contra Jul.*, c. III. — ² Dan. XIII. — ³ Epist. Jacobi, c. I.

⁴ L. V, *Contra Jul.*, c. XV. — ⁵ Prov. II.

⁶ Job. XXXIV. — ⁷ 1, 2, q. 78, a. 2.

Peccatum malitiæ ceteris paribus gravius est peccato infirmitatis : et hoc item gravius est peccato ignorantiae, ratione nempe voluntarii, quod plenius est in uno quam in altero (G).

COROLLARIUM. — *De tentationibus.*

716. Q. Quid est tentatio, et quid de ea?

R. Tentatio generatim sumpta est *incitamentum ad peccandum voluntati nostræ propositum, seu quasi stimulus quidam, quo voluntas nostra allicitur vel inclinatur ad violandum præceptum legis*. Potest esse vel a nostra corrupta natura, vel a dæmone solo, vel a dæmone simul et nobis ipsis, si nempe ab eo et simul a concupiscentia nostra originem habeat. In quocumque casu ea est vel levis vel gravis.

Sentire tentationem non est peccatum; cum eam impedire non sit in nostra potestate. Imo sæpius est occasio meriti penes Deum, qui tentationes permittit in bonum nostrum, juxta illud : *Fili, accedens ad servitum Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem. Certamen forte dedit illi, ut vinceret*¹. Peccatum vero est tentationi libere consentire; malum enim est malum voluntate approbare.

Si agitur de tentatione gravi, remedia sunt : — 1. vigilantia et oratio, dicente Christo Domino : *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem*²; vigilantia enim patefacit inimici insidias, oratio vero eas superat;

2. Exhibere sub oculis Crucifixum, et eidem profiteri perfectam submissionem, hostem acriter propulsando illis Domini verbis : *Vade, Satana; scriptum est enim : Dominum*

¹ *Eccli.* II; *Sop.* X. Multi sensum et consensum, cogitationem rei male et delectationem in re mala promiscue sumentes in magna idearum confusione versantur ac scrupulis torquentur; quos igitur animarum Directores instruere debent. Item summopere præstat, ut omnes Confessarii accuratam sibi cognitionem acquirant circa tentationes, ut valeant pœnitentibus opportuna remedia suppeditare. — V. Sales, *Introduction à la vie dévote*, p. IV, c. III. — Pinamonti, *Il direttore delle anime*, c. VI et VII, etc.

² Marc. IV. — V. Liguori, *Homo Apost.*, tract. III, nn. 45 et seq.; et *App.* II, § 2. — Stapf, *Theol.*, § 606, etc.

*Deum tuum adorabis et illi soli servies*¹; hæc enim professio ac propulsatio diaboli vires infirmant;

5. Tentationem citius aperire proprio Directori: diabolus enim totus tenebrosus lucem timet; ideo satis est pravorum machinationes pandere, ut evanescant: *Nemo insolentior latrone quamdiu latitat; et nemo illo timidior quando manifestatur; talis diabolus est*, ait S. Gregorius M.;

4. Tentationem non tam facile et confidenter aspicere in se, nec disputare cum tentatore, maxime si tentet contra castitatem. Observat Angelicus quod tentationes venereæ feliciter vincuntur fugiendo, scilicet nos ad alia illico convertendo, quam positive illis resistendo; quia quanto magis homo particularia objecta carnis considerat, tanto magis incenditur². Quod idem consulitur in tentationibus contra fidem et spem, et in cogitationibus suspiciosus de proximo;

5. Viriliter contra tentationem se habere; nemo facilius prosternitur, ait Stapf, quam qui vertigine laborans sese identidem lapsurum formidat. Adde: qui animo cadit, ille nihil tribuit divinæ misericordiæ, quæ *faiet etiam cum tentatione proventum*³, ut possimus sustinere; neque enim hosti major vis competit, quam Deus ad nos salubriter exercendos illi concessit.

Si agitur de tentatione levi, remedium magis opportunum erit, ut sine anxietate tentatio contemnatur; et actus eliciantur virtutum oppositarum, præsertim charitatis in Deum, quin ad eam animum convertamus; hæc est enim uti ignis cineri suppositus, qui fodicatione accenditur magis. Pinamonti remedia reducit ad *humilitatem*, qua fit gratiæ locus; ad *orationem*, qua tribuitur gratiæ donum; ad *fortitudinem*, qua gratiæ cooperando consummatur victoria nostra⁴.

¹ Matth. iv. — ² In epist. I, ad Corinth., c. vi, lect. iii.

³ I Corinth. x. — V. Knoll, *Instit. Theol.*, p. II.

⁴ *Il confessore diretto*.

Art. II. — De distinctione specifica peccatorum et eorum differenti gravitate.

717. Q. 1. *Quænam peccata specie differunt inter se?*

R. Ea peccata specie differunt inter se, quæ non habent eandem malitiam; sed omnino diversam et specialem, ut homicidium, furtum, etc.

Putant aliqui differentiam peccatorum specificam desumendam esse ex oppositione, quæ sit notabiliter major cum lege. Sed communiter id rejicitur cum S. Thoma¹; nam majus et minus non diversificant speciem, seu non mutant malitiam, sed tantum augent vel minuunt malitiam ipsam jam existentem. Unde dicimus, specificam differentiam repetendam esse ab oppositione specie diversa cum lege; peccatum enim constituitur per hanc oppositionem: si ergo oppositio sit specificè diversa, peccatum quoque specie diversum habebitur. Tunc vero oppositio cum lege est specie diversa, ideoque peccata specie inter se differunt: 1. *quando diversæ offenduntur virtutes*; 2. *quando diversa violantur officia ejusdem virtutis*; 3. *quando eadem læditur virtus, sed modo contrario*.

Res illustretur exemplis.

1. *Apostasia a fide, desperatio, odium Dei* differunt specie inter se. Quare? quia tribus virtutibus specie diversis opponuntur, nempe fidei, spei et charitati; — 2. *furtum, detractio, homicidium* inter se specie differunt. Quare? quia opponuntur diversis ejusdem virtutis officiis, nempe justitiæ, quæ jubet, ut nemo lædatur neque in bonis vitæ, neque in bonis famæ, neque in bonis fortunæ; — 3. *prodigalitas et avaritia* pariter differunt specie inter se. Quare? quia opponuntur quidem eidem virtuti, nempe liberalitati; sed opponuntur modo plane opposito, prima nempe *per excessum*, altera vero *per defectum*.

Hinc versus:

*Virtutes læsæ, diversa objecta, modusque
Dant speciem peccatis, diversumque reatum.*

¹ 1, 2, q. 16. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 32; et *Homo Apost.*, tract. III, n. 55.

718. Q. 2. *An detur peccatorum differentia ratione gravitatis?*

R. Fuit olim Stoicorum paradoxum, omnia peccata ratione gravitatis inter se æqualia esse¹. Errorem tam monstruosum amplexus est sæculo IV Jovinianus, eumque tenuerunt etiam sæculo XVI Calvinus et Lutherus, quorum erat effatum: *Omnia peccata esse ex natura sua mortalia; et venialium nomine ea tantum esse appellanda, quorum de facto venia obtineretur.* Wiclephus docet, omnia peccata reproborum esse lethalia, contra vero prædestinatorum peccata omnia ex divina ordinatione venialia esse: unde fit, ut peccata sint mortalia vel venialia non per se, sed tantum externa imputatione. His accedere visus est insanus Jansenistarum præcursor Michael Baius, cujus hæc propositio a Pio V et Gregorio XIII damnata fuit: *Nullum est peccatum ex natura sua veniale; sed omne peccatum meretur penam æternam.*

Verum de fide est, peccata realiter inter se ac natura sua differre ratione gravitatis, sive considerentur in prædestinatis sive in reprobis.

Prob. 1. *ex Scripturis.* Jeremias de Israelitis habet: *Pejus operati sunt quam patres eorum*². Et Christus Pilato de Juda proditore dixit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*³. Et Joannes aperte distinguit peccata ad mortem, et non ad mortem⁴. Tandem ex Scripturis quædam sunt peccata, quibus justi et prædestinati gratiam amittunt, quale fuit illud protoparentum nostrorum; quædam vero quibus gratia non amittitur juxta illud: *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum et non peccet*⁵. Ergo peccata alia sunt gravia, alia levia natura sua; non autem externa imputatione, aut habita ratione ad committentem, quatenus nempe fidelis sit vel infidelis, prædestinatus vel reprobus.

¹ Cicero, *De Offic.*, par. III. — ² Cap. VII.

³ Joann., c. XIX. Qui textus probat contra Stoicos et Jovinianum peccata alia aliis esse posse graviora, neque semper esse æqualia, licet in eadem specie mortali.

⁴ *Epist.* I, c. V. Hic damnantur Lutherus, Calvinus, Baius venialia non admittentes.

⁵ Ecclesiastes, VII.

2. *Ex Patribus:* S. Hieronymus ex professo scripsit pro hac tuenda catholica veritate contra Jovinianum hæreticum: eique summopere hac de re gratulatus est D. Augustinus, qui etiam habet ad rem: *De quotidianis, brevibus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio satisfacit*¹.

3. *Ex Conciliis:* Tridentinum docet, nos teneri in Confessione manifestare omnia mortalia, quæ memoriæ occurrunt; non item vero venialia²: quæ sane doctrina stare non posset sine vera et reali peccatorum inter se differentia ratione gravitatis. Idem Concilium habet: *Licet in hac mortali vita quantumvis sancti et justi in levia saltem et quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi*³.

4. *Ex ratione:* eodem modo, data proportionem, disserendum de injuriis hominum in Deum, ac filiorum in patres et subditorum in Principes: atqui injuriæ istæ differunt ratione gravitatis, ergo et illæ. Adde ex Angelico: *Peccata sunt quædam animæ infirmitates; et sicut corporis infirmitates aliæ sunt mortiferæ quæ mortem corpori inferunt, aliæ non mortiferæ quæ corporis vires tantum imminuunt; ita animæ infirmitates aliæ sunt mortiferæ, quæ gratiam tollunt, in qua est animæ vita: aliæ non mortiferæ quæ gratia sanctificante animam non privant, sed tantum charitatis fervorem imminuunt*⁴.

719. Q. 3. *Undenam repetenda est gravitas peccatorum?*

¹ *Epist.* XXIX ad eundem; it. *Enchir.*, c. LXXI.

² Sess. XIV, c. V. — ³ Sess. VI, c. XI.

⁴ 2, 2, q. 88, a. 1. Neque etiam peccata ita sunt inter se connexa, ut qui unum committit, et aliorum sit reus uti patet. Et illud, quod opponunt, Jacobi, 2: *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*, est extra rem; ibi enim agitur de peccato ex parte aversionis, quasi sensus sit: qui Deum graviter offendit in uno, in ordine ad gratiæ et gloriæ amissionem idem est, ac si eum offenderet in omnibus; quia jam per unum mortale amittimus vitam spirituales. Hinc videant quomodo securi esse possint qui hoc vel illud præceptum grave transgredientes, attamen nihil formidant, imo forsitan sibi plaudunt; quia reliqua sua officia strenue peragunt, ea præsertim quæ publice fiunt, sicque in humana societate honesti homines prædicantur.

R. Cum Angelico, peccata eo graviora esse ex suo genere, quo majori bono privant, seu quo excellentiori virtuti opponuntur.

Diximus : *ex suo genere* ; quia per accidens fieri potest, ut peccatum quod privat ex se bono specie majori, vel ex levitate materiæ, vel ex imperfectione actus, vel ex eo quod non ita directe majori bono opponatur, sit levius peccato inferioris speciei. Sic sodomia et bestialitas perjurio utique graviora sunt : quia magis disconveniunt et magis prohibentur. Imo fieri potest, ut idem actus magis disconveniat in uno, quam in alio, si nempe secundum plures circumstantias opponatur rationi et legi. Hinc ait S. Thomas : *Ceteris paribus, gravius peccat fidelis quam infidelis, tum propter notitiam veritatis ex fide, tum etiam propter Sacramenta fidei, quibus est imbutus, quibus peccando contumeliam facit*¹. Hinc illud Domini : *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique...; tu vero homo unanimes; dux meus et notus meus; qui simul mecum dulces capiebas cibos; in domo Dei ambulavimus cum consensu*². Hoc maxime valet de Ecclesiasticis tot gratiis dignatis.

720. Q. 4. Quomodo dividitur peccatum ratione gravitatis?

R. Peccatum ratione gravitatis dividitur in mortale et veniale. Primum est *gravis transgressio legis divinæ, per quam homo privatur gratia sanctificante et amicitia Dei, dignusque efficitur pœna æterna*: dicitur mortale seu lethale, quia animæ mortem affert. — Alterum est *transgressio levis ejusdem legis, minuens fervorem charitatis, et reddens hominem dignum pœna temporali*. Dicitur veniale, quia veniam facile consequitur, non vero quasi sit res in se levis, ac non attendenda; si enim et veniali peccato Deus offenditur, hoc erit malum omnia alia superans post mortale peccatum. Et ideo etiam veniale peccatum est a Deo prohibitum, prout in Ecclesiastico legitur : *Noli velle mentiri*; et apud Matthæum *non jurare omnino*³. Ex qua patet etiam venialia esse contra legem divinam, etsi non omni modo (H).

¹ 2, 2, q. 10, a. 5; et q. 14, a. 2. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 54.

² Ps. LIV. — ³ Eccli. VII; Matth. V. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 11.

§ II. — De peccato mortali.

721. Q. 1. Quid requiritur ad peccatum mortale constituendum?

R. Tria requiruntur : unum ex parte objecti ; aliud ex parte intellectus ; tertium ex parte voluntatis. Quæ quidem tria præsumuntur in homine perfecta utente ratione, qui sit plene vigil et sui compos.

1. *Ex parte objecti* requiritur materiæ gravitas, saltem ratione finis, si nempe finis sit magni momenti, ad quem id quod statuitur, plurimum conferat; ex objecto enim actus primam malitiam desumit.

2. *Ex parte intellectus* requiritur advertentia malitiæ actionis vel omissionis : quæ quidem advertentia in genere considerata definiri potest, ut sit *consideratio, sive cogitatio malitiæ et prohibitionis actus, aut saltem aliqua dubitatio aut suspicio peccati aut peccandi periculi*. Ubi notandum quod intellectus advertere potest, vel *plene* quando nimirum nos mente expedita discernimus; vel *semiplene*, quando rem cognoscimus mente non plene expedita, quia forte sumus semidormientes, semiebrii, alio distracti, aut graviter mente commoti. Potest insuper intellectus noster rapi a delectabilitate objecti oblato, ita ut nihil malitiæ in illo advertat. Huic autem triplici cognitioni tres motus correspondent : 1. *motus primo-primi*, qui anteverunt omnem advertentiam rationis, et hi sunt omnino culpæ expertes; 2. *motus secundo-primi*, qui fiunt cum semiplena advertentia, et hi culpam venialem non excedunt; quia cum in eis non præcesserit plena advertentia, voluntas in eos non consentit perfecta libertate requisita ad mortale; 3. *motus deliberati*, qui fiunt cum plena advertentia intellectus clare discernentis malitiam moralem, saltem confuse in genere, et cum pleno consensu voluntatis : et hi sunt mortalia, si objecta sub gravi sunt vetita. Quod porro plena advertentia ad mortale constituendum sit necessaria, patet; nam homo per mortale fit reus æterna pœna, sed non est credibile infinitam Dei bonitatem velle, ut homo tantæ pœnæ reus constituatur, nisi plene advertat ad pec-

cati malitiam vel ejus periculi Unde Angelicus : *Cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorum significationem non considerat, et tunc... non habet proprie rationem blasphemiae*¹.

5. *Ex parte voluntatis* requiritur perfectus consensus, ille nempe actus, quo voluntas objectum sibi ab intellectu propositum deliberate amplectitur : sane motus nostri in tantum sunt culpabiles, in quantum sunt voluntarii ; in tantum autem sunt voluntarii, in quantum sunt a voluntatis consensu ac deliberatione. Qui consensus potest esse vel *expressus*, seu directe talis, quando nempe voluntas objectum ipsum in se directe, et expresse complectitur ; vel *implicitus* seu indirecte talis, quando nempe quis vult causam, ex qua necessario oritur effectus. Porro ad peccatum mortale requiritur quidem perfectus consensus, sed satis est, si sit indirectus ; requiritur *perfectus consensus*, ad mortale enim quod est plena et consummata malitia, necesse est plenum et perfectum voluntarium. At sufficit *consensus indirectus*, quia et in hoc plene adest ratio voluntarii : hinc qui vult lectionem rerum obscenarum, sufficienter velle censetur pravas cogitationes pravaeque motus inde exurgentes ; Clericus qui fastidit studium, vult per consequens ignorantiam, et mala sine numero quae ex sua ignorantia in suo ministerio inde consequentur.

722. Quæres : *Qualis esse debet perfecta advertentia malitiæ ad mortale constituendum? actualisne et expressa, qua quis nempe actionis suæ malitiam actu cognoscit; an vero solummodo virtualis, qua nempe cognosceret si adverteret?*

Magna quæstio est². Nos diversas sententias facile concii-

¹ 2, q. 15, a. 2. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. V, n. 4, etc.

² Alii enim cum Antoine, Concina, Continuatore Tournely, Medina, Lopez, Serra, Prado, Franzoja, etc., dicunt non requiri advertentiam actualem malitiæ actus, sed satis esse virtualement et interpretativam, in eo scilicet positam, quod homo teneatur, et possit malitiam actionis cognoscere, quamvis actualiter non advertat; alias essent immunes a culpa, qui obsecati passionibus malum patrarent, non amplius advertentes. Alii cum S. Antonino, Adriano VI, Gotti, Lyrano, Sayno, Sanchez, Salas, Sylvio, Suarez, Salmanticensibus, tum scholasticis tum moralibus, Gammachæo, Val, Vasquez, etc., dicunt ad mortale requiri aliquam advertentiam, sive suspicionem malitiæ actus vel in se vel in sua causa, saltem in confuso; nam

liantes dicimus cum Billuart : quantum ad illos, qui operantur malum grave vel ex culpabili negligentia, vel passione, vel habitu in antecessum non retractatis, vel ex voluntaria inconsideratione non requiritur actualis et expressa advertentia, ad hoc ut gravi culpa teneantur. Hi enim jam voluntarie posuerunt causas inadvertentiæ et obsecationis circa malitiam suorum actuum, eamque inadvertentiam et obsecationem ex his causis secuturam aut prævident, aut facile prævidere possunt et debent.

Sed quantum ad illos, qui ex oblivione, vel distractione naturali, aut alia causa simili aliquid operando non advertunt, ut censeatur vincibilis et voluntaria ista inadvertentia et non excusans a peccato, requiritur actualis dubitatio aut suspicio malitiæ, saltem aliqua actualis cogitatio aut cognitio sive periculi sive obligationis inquirendi; secus nihil esset assignabile, in quo quis dici queat posse animadvertere. Sane ex una parte intellectus noster, cum sit potentia necessaria, non se determinat ad considerandum aliquid; sed determinatur, præsertim a voluntate. At voluntas ex altera parte non potest determinare intellectum ad considerandum, nisi ex prævia aliqua cognitione; voluntas enim non fertur in incognitum. Ergo in iis, qui non ponunt voluntarie causam inadvertentiæ, nihil est assignabile, in quo dicantur posse advertere, quam dicta cogitatio aut cognitio; non ergo sufficit ad culpam advertentia virtualis, qua nempe malitia potest et debet cognosci, sed requiritur actualis et expressa advertentia, qua de facto malitia ipsa aliquo modo cognoscatur¹.

723. Opponunt 1 : *Omnis ignorantia in eo, qui tenetur et potest suam obligationem advertere, est vincibilis et propterea culpabilis.* — Sed recte respondent Sylvius et Suarez : qui omnino ignorat mali-

nil volitum, quin sit præcognitum. Istæ sententiæ facile conciliantur per sententiam nostram. — V. Liguori, qui de ea agit fusius tum in *Op. Mor.*, l. V, n. 5; tum in *Hom. Apost.*, tract. III, n. 25.

² Pro praxi debet Confessarius maxime venari ex moribus poenitentis, an inadvertentia, quam allegat, sit vincibilis necne. Si enim sit vitæ liberioris, sæculi moribus serviens, salutis incurius, judicanda est ut plurimum vincibilis inadvertentia ac peccaminosa. Secus si persona sit timoratae conscientiæ, neque agatur de peccatis externis circa primaria ac secundaria præcepta legis naturæ. *Billuart.*